

KEHITYSPOLIITTISEN TOIMIKUNNAN TÄYSISTUNTO TO 2.10.2014

Paikka: Pikkuparlamentti, suuren valiokunnan kokoushuone

Osallistujat

Jäsenet: Pj. Jouko Jääskeläinen (kd) , Aleksi Kuusisto (SAK), Helena Laukko (sdp), Liisa Laakso(HY), Rilli Lappalainen (Kehys ry), Timo Palander (Suomen Yrittäjät), Aila Paloniemi (kesk, poistui 9.30), Minna Havunen (Kempa), Aaro Rytönen (KUA), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto), Mikael Wigell (UPI)

Asiantuntijajäsenet: Zabrina Holmström (OKM), Tuuli Juurikkala (VM), Annika Lindblom (YM), Eija Rotinen (UM), Anna Santala (MMM), Anne Sipiläinen (UM), Jussi Toppila (TEM), Sari Lehtiranta (UM),

Muut: Pertti Anttinen (UM), Lotta Karlsson (UM), Eliisa Mäkelä (UM), Pekka Puustinen (UM), Janne Sykkö (UM)

Sihteeristö: Marikki Stocchetti, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.05. KPT:n uusi pääsihteeriksi Marikki Stocchetti, joka aloitti tehtävänsään 1.9.2014 kertoi lyhyesti taustastaan: Marikki on politiikan tutkija (kansainväliset kehitysnormit) ja toiminut ennen KPT:n pääsihteerin tehtävää tutkijana Ulkopoliittisessa instituutissa, jolloin hän toimi myös UPI:n edustajana KPT:ssa.

2. Edellisten kokousten pöytäkirjojen hyväksyminen

Täysistunnon 9.5.2014 ja työvaliokunnan 19.6.2014 pöytäkirjat hyväksyttiin.

3. Kehitysapukriteereiden muutospaineet ja Suomi

KPT:n piirissä on kuluvalle toimikaudella käyty paljon keskustelua kehitysyhteistyön ja – avun roolista. Täysistuntokeskustelun tavoitteena on tarkentaa tietoa siitä, millaisia muutospaineita OECD:n kehitysapukomitea DACin piirissä on noussut esille sekä arvioida niiden vaikutuksia Suomen kehitysyhteistyölle.

Alustuspuheenvuoro osastopäällikkö Pekka Puustinen (KEO): Kehitysavun kriteereissä ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia vuosikymmeniin, mutta nyt on tullut muutoksen aika. Keskeinen taustatekijä kehitysapukriteereitä koskevassa keskustelussa on se, että köyhimpien maiden osuus avusta on vähentynyt vaikka kansainvälinen apu on määrällisesti kasvanut. Suomen kanta on, että tämä on huolestuttava trendi. Maiden kannat aiheeseen vaihtelevat. Julkinen kehitysapu on tärkeää erityisesti vähiten kehittyneille maille ja keskituloisille maille kehitysavun merkitys pienenee. Nyt OECD mailla on ministerien mandaatti tutkia onko kehitysapukriteereitä aihetta muuttaa ja tehdä ehdotus kehitysrahoituksen kokonaisuutena. Tavoitteena on, että joulukuussa 2014 OECD:n ministerikokouksessa sovitaan siitä, miten ODAtareita voitaisiin muuttaa. Keskustelussa on noussut esille myös ODA-laina –kysymys: jotta laina luetaan julkiseksi kehitysavuksi, on lahja-asteen on oltava vähintään 25%. Suuret avunantajat, jotka lainottavat paljon lainoilla, joita ei nyt lueta kehitysavuksi, ovat kiinnostuneita muuttamaan kriteereitä niin, että joi-tain lainojen osia voitaisi laskea kehitysavuksi. Suomelle tämä on vaikea kysymys eikä Suomi ole antanut kehityslainoja/-luottoja enää. Suomi on huolissaan, koska kehitysapua tilastoidaan enemmän, mutta rahoitus kohdistuu jatkossa yhä enemmän muihin kuin köyhimpiin maihin. Suomi haluaa, että olisi keinoja sopia siitä, että köyhimpien maiden rahoitus taataan. Toinen suuri taustatekijä keskustelussa on julkisen

kehitysavun kokonaistarkastelu (TOSD), jossa kehitysavun lisäksi katsotaan muitakin rahoitusvirtoja, koska niillä vaikutus kehitykseen. Maakohtaisella tasolla olisi pystyttävä katsomaan rahoitusvirtoja, jolloin kehitysrahoituksen kuva muuttuu laajemmaksi kuin vain kehitysapu. Kokonaistarkastelu tuo laajemman kuvan kehitysrahoituksesta vaikka ei suoraan vaikutakaan kriteerien määrittelyyn. Kolmas keskeinen taustatekijä on keskustelu rauhasta ja turvallisuudesta sekä turvallisuus ja kehitys. Aihe on Suomelle tärkeä, koska kansainvälisen yhteisön toimet ovat muuttuneet monimutkaisemmaksi ja kalliimmiksi. Lisäksi haluttaisiin toimia laajalla skaalalla hauraissa valtioissa (esim. turvallisuussektorin jaloilleen saaminen, jälleenrakentaminen). Perinteiset ODA-kriteerit vastaavat huonosti tähän. Paineet nousevat ODA:n tehokkaammalle ja joustavammalle käytölle. Osuus voisi olla laajempi Suomen mielestä, mutta esim. terrorismin vastaiset operaatiot muodostavat vaikean alueen. Suomella on pieni huoli tästä ja OECD:n sisällä on eri näkemyksiä asiasta. Kritiikitön lähestymistapa tähän hankala, koska yhä enemmän rahaa halutaan laittaa tähän, mutta se on pois muualta, esim. ruokaturvan kehittämiseltä. Päivitystarvetta tämän osalta on, ja Suomelle on tärkeää, ettei muuteta fundamentaalisesti kriteereitä asian osalta, mutta päivitetään, koska maailma muuttunut ja tarvitaan erilaisia työkaluja. Yksikönpäällikkö Lotta Karlsson (KEO-80) totesi myös, että usein unohtuu, että aika monia eriä on ODA-määritelmän sisällä rauhaan ja turvallisuuteen liittyen. Tarkastaja Eliisa Mäkelä (KEO-80) totesi myös, että ODA-kriteerien muutospainetta nousee, koska on taloudellisia paineita ja 0,7 % saavuttaminen v. 2015 ovat vauhdittaneet keskusteluja.

Keskustelussa nousi esille huoli siitä, että hauraissa valtioissa turvajärjestelyt vievät paljon rahaa ja resursseja ja tämä on pois perinteiseltä kehitysyhteistyöltä. Todettiin, että jonkin verran rahaa tähän on kuitenkin työntekijöiden turvallisuuden takaamiseksi pakko laittaa. Muuten toimiminen näissä maissa on mahdotonta. Lisäksi todettiin, että turvallisuuden ohella tärkeä aihe TOSD-keskustelussa on ollut mm. ilmastorahoitus. Köyhimmille maille menevän rahoituksen osuus on määritelty YK-tasolla ja suositus tästä on siis olemassa ja asia on esillä post-2015 – keskusteluissa. Esille nousi myös kehitysmaaliiketoiminta ja ODA-määritelmän asettamat rajoitukset kehitysliikemaatoiminnan edistämiseksi. Yksityissektorin kehitys nopeinten nouseva ala kehitysmaissa ja vaurautta luodaan yhteiskuntaan tätä kautta. Suomella on suhteellisen joustavat instrumentit. Kuitenkin ero vienninedistämismäärärahoihin on oltava selvä. Lisäksi valmistellaan BEAM -innovaatio-ohjelmaa Tekesin kanssa. Keskusteltiin lyhyesti myös yksityislahjoitusten verovähennyksestä USA:ssa ja velkakestävyyskriteereistä.

4. Siirtymävaiheen taloudet ja Suomi: tarkastelussa Vietnam

KPT:n vuoden 2014 kumppanimatka suuntautuu Vietnamiin (25.10. – 1.11.2014). Matkan tarkoituksena on saada lisätietoa, siitä miten siirtymävaihetta läpikäyvä Vietnam on muuttunut ja miten muutos huomioidaan Suomen kehitysyhteistyössä sekä maiden välisissä teknis- kaupallisissa kumppanuuksissa. Esimerkiksi Hollanti ja Ruotsi ovat jo lopettaneet kahdenvälisen kehitysyhteistyön Vietnamin kanssa ja Iso-Britannia on lopettamassa vuonna 2016. Mielenkiintoista kyllä, EU on lisäämässä tukeaan Vietnamille. Tällä hetkellä Vietnamissa toimii jo lähes sata suomalaista yritystä. Sen sijaan suomalaisten kansalaisjärjestöjen toiminta on koettu hankalaksi lupamenettelyn vuoksi. Eriarvoisuus, köyhyys, korruptio sekä haasteellinen ihmisoikeustilanne ovat yhä osa Vietnamin kehitysyhtiötä erityisesti Hanoi ja Ho Chi Minh Cityn muodostamien kasvukeskusten ulkopuolella.

Apulaisosastopäällikkö Eija Rotinen (ASA) antoi lyhyen katsauksen Vietnamin tilanteeseen. Suomen lahjamuotoinen kehitysapu Vietnamiin ollaan lopettamassa, koska Vietnam on kohonnut keskituloiseksi maaksi. Korkotukiluotot lopetetaan myös tämän vuoden lopussa, vaikka ne vastaisivatkin hyvin

siirtymäkauden tarpeisiin. Vietnam on sosialistisesti orientoitunut markkinatalous: kommunistinen puolue pitää valtaa ja valtiolla on suuri vaikutus myös yksityissektorilla. Suomella on hyvä maine Vietnamissa ja tämä luo hyvät mahdollisuudet suomalaiselle liike-elämälle. Vietnamin varapääministeri vieraili edellisellä viikolla Suomessa ja vierailulla tuli ilmi, että Vietnamia kiinnostaa erityisesti clean-tech-, ydinvoima- sekä yritys yhteistyö. Suomi on tukenut vesi-, sanitaatio- ja metsäsektoreita ja nyt uusina sektoreina ovat ilmastonmuutos, ympäristö ja tietotalous. Lisäksi Vietnam on Mekongin alueen alueellisissa ohjelmissa mukana. Suhteita monipuolistetaan nyt erityisesti kaupallis-taloudellisen yhteistyön ja koulutuksen saralla. 75 suomalaisyritystä on edustettuina Vietnamissa. Ministeri Vapaavuoren ja bisnesvaltuuskunnan matka Vietnamiin toteutuu 18.10. ja matkalla on mukana yli 20 yritystä. Vietnamissa toimii myös joitain suomalaisia kansalaisjärjestöjä, vaikka Vietnam on kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kannalta haastava maa. Ihmisoikeuksien kunnioittamisessa on vaikeuksia: sananvapaus, internet ja toisinajattelijat ovat ahtaalla ja linja koventuu aina välillä. Myös taloudellinen eriarvoisuus lisääntyy, vaikka talouden kasvuluvut ovat sinänsä suuria.

Ylitarkastaja Janne Sykkö (KEO-50) puhui siirtymävaiheen Vietnamista ja Suomen yhteistyöinstrumenteista. Siirtymävaiheesta on puhuttu vuosien 2004 ja 2012 kehityspoliittisissa ohjelmissa. Nyt ollaan siirtymässä perinteisestä kehitysyhteistyöstä muihin yhteistyön muotoihin. Uusia välineitä tähän kehitellään, kuten kauppa, investoinnit, ym. Vietnamissa talous on kasvanut ripeästi: BKT/henki oli vuonna 1993 190 USD, köyhyys noin 60 % ja vuonna 2013 BKT/henki 1900 USD ja köyhyys laskenut noin 15 % väestöstä. Talouskasvu Vietnamissa oli hidasta 1980 –luvulle saakka, kunnes toteutettiin Doi Moi –rakennemuutos. Suomi oli toiseksi suurin avunantaja Ruotsin jälkeen 80-luvulla. 2000-luvulla talous on kasvanut vahvasti, mutta uusia haasteitakin on ilmennyt. Yksityissektorin osaaminen korostuu kehitysmaiden rakennemuutoksissa ja Suomella on yksityissektorin puolella kehitysyhteistyöinstrumentteina nyt Finnfund (joka ei kuitenkaan toistaiseksi toimi Vietnamissa), Finnpartnership, korkotukiluotot sekä BEAM (v.2015 käynnistytävä TEKESin hallinnoima ohjelma, josta UM rahoittaa osan. Lyhytkestoisia, pieniä hankkeita, joilla haetaan ratkaisuja köyhimpien väestönsien tarpeeseen eri sektoreilla). Hankkeet Vietnamissa kiinnostavat suomalaisia yrityksiä, vaikkakin liike-toiminta on byrokraattista ja korruptoitunutta. Esimerkiksi Finnpartnership -tukea on vuosina 2006-15 annettu 50 hankkeelle. Korkotukiluottojen osalta on nyt käynnissä 9 hanketta.

5. Raportti Vietnamin maaneuvotteluista

- *Liisa Laakso* edusti KPT:aa Vietnamin maaneuvotteluissa kesäkuussa 2014 ja kertoi matkan kulumisia. Halua yhteistyön jatkamiseen Suomen kanssa Vietnamin puolelta on, myös koulutuksen alalla. Esimerkiksi tanskalaiset panostavat uudenlaiseen kumppanuuteen Vietnamin kanssa eri aloilla, kuten kauppa, kulttuuri ja taiteet. Suomi haluaisi tukea enemmän kansalaisjärjestötyötä, mutta hakemuksia suomalaisilta kansalaisjärjestöiltä ei ole saatu. HEI-ICI -hankkeita on ollut muutama. Korkotukiluottojen lopettaminen tuntuu ennenaikaiselta, voisi olla järkevää jatkaa vielä vähän aikaa. Eija Rotinen/UM kertoi, että puhe uusista yhteistyömuodoista vaikuttaa tyhjältä kun korkotukiluotoista, jotka olisivat tehokas tapa toimia Vietnamissa, luovutaan. Uudet instrumentit kohtaavat yksityisen sektorin, mutta julkiselle puolelle ei jää instrumentteja, jotka vahvistaisivat sitä.

6. KPT:n hallitusohjelmaviestien hyväksyminen

Lähiaikoina on tarkoitus käydä poliittiset puolueet läpi yhdessä muotoiltujen KPT:n hallitusohjelma- viestien kanssa. Pääsihteeri kertoi, ettei asialle perustettu erillistä työryhmää, vaan viestit on muo- toiltu vuosiarvion suosituksista sekä Mestaritallin työpajan kommenttien pohjalta. Kaikilla KPT:n jä- senillä on ollut mahdollisuus kommentoida hallitusohjelmaviestien luonnosversioita. Keskustelussa toivottiin enemmän painotusta mm. hauraisiin valtioihin ja oikeusvaltiokehityksen tukemiseen sekä sitä että koulutus, monenkeskiset järjestöt ja ihmisarvoisia työpaikkoja luova liiketoiminta mainittai- siin tekstissä.

Sihteeristö lähettää uuden ja lopullisen version kaikille KPT:n jäsenille tiedoksi ja liitteeksi tulee edel- lisvuosien tapaan numerografiikkataulukko.

7. Raportti KPT:n Ruotsin matkalta

Todettiin Ruotsin matkaraportti.

8. Raportti YK:n yleiskokousviikolta

Rilli Lappalainen edusti KPT:aa ja raportoi lyhyesti kokouksesta: kokouksen historiallisin asia oli al- kuperäiskansojen maailmankonferenssi, josta saatiin loppuasiakirja ja alkuperäiskansojen asiat ote- taan nyt paremmin huomioon YK-järjestelmässä. Esillä olivat myös väestökysymykset ja ilmastoko- kous. Post2015 ei ollut varsinaisella agendalla. Modaliteettikysymykset hallitsivat kehitystoimijoiden keskustelua ja kysymys heräsikin siitä, tulisiko post 2015 –keskustelussa ottaa paremmin mukaan myös varsinaiset sisältökysymykset.

Kirjallinen raportti lähetetään myöhemmin toimikunnalle tiedoksi.

9. Tiedoksi

Gunvor Kronman ja Marikki Stocchetti tapasivat Vietnamin varapääministerin Hoang Trung Hain Elinkei- noelämän keskusliitossa 26.9.2014.

KPT ja Ulkopoliittinen instituutti (Mikael Wigell) järjestävät 20.11. kaivossektorin eri kehitysvaikutuksia tarkastelevan seminaarin Eduskunnan auditoriossa klo 9:00 – 11:00. Kutsu KPT:n jäsenille lähetetään lähempänä tapahtumaa.

KTP:n vuosiraportti 2015 työskentely on käynnistymässä. Seuraava työvaliokunnan kokous pidetään 6.11. Raportti tuodaan hyväksyttäväksi 12.3.2015 pidettävään täysistuntoon ja se julkaistaan 14.4.2015 Säätytalolla klo 14-16.

Jäsenten vaihdokset: Sari Lehtiranta (Yksikönpäällikkö KEO-10) Timo Oikkosen tilalle, Ritva Semi OAJ (SAK:n Aleksii Kuusiston varajäsen) Jenni Karjalaisen (Akava) tilalle, Erja-Outi Heino (UM VIE asiantuntija- jäsen) Seija Kinni-Huttusen tilalle.

10. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.15.